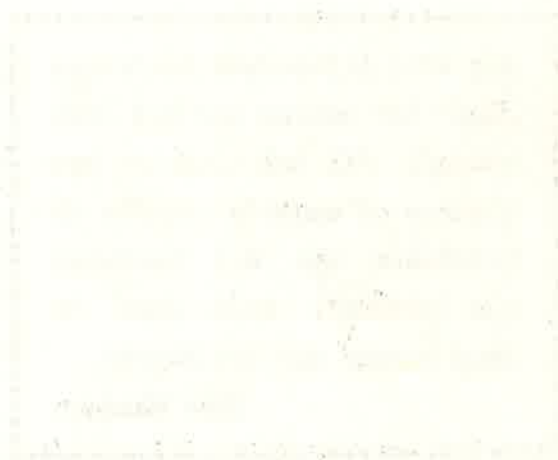

22ste jaargang

nummer 1

januari 1986

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

DAAD
EN
GEDACHTTE

++++
+ Bij elke bijzondere handeling +
+ gaat het denken aan het doen +
+ vooraf. Bij het handelen van +
+ klassen of massa's blijkt de +
+ betekenis van het handelen +
+ pas achteraf. Hier gaat de +
+ daad vooraf aan het begrip. +
++++

Theo Massen

++++
+ + + + +
++++

namelijc op een bijweg nagev
van de zelfstandige arbeidzaamhijc

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

DE UITGAVE ZAL WORDEN BEKOSTIGD UIT
VRIJWILLIGE BIJDRAGEN

Redactie en administratie:

Schouw 48-11, 8232 BD Lelystad

Postgiro 307695

V I J F E N T W I N T I G   J A A R   N A   D E   B E L G I S C H E

S T A K I N G E N   V A N   1 9 6 0   -   1 9 6 1

Op maandag 2 december zond de RTB (de franstalige Belgische televisie) een programma uit, dat geheel was gewijd aan de grote stakingen die in de winter van '60 op '61 in België uitbraken uit protest tegen bezuinigingsmaatregelen van de toenmalige regering van Gaston Eijsskens. Dit ter gelegenheid van het feit uiteraard, dat het precies een kwarteeuw geleden was dat de gebeurtenissen plaats vonden. Wat de televisiekijker geboden werd was allereerst een film, getiteld *Hiver 60-61* (Winter 60-61), vervolgens een discussie tussen een aantal forumleden, over het onderwerp mede naar aanleiding van de vertoonde rolprent.

De film, vervaardigd door Thierry Michel uit Charleroi, is ons zeker niet tegengevallen. Zoals men begrijpen zal was 't een speelfilm, vervaardigd aan de hand van een skript, waarin acteurs en actrices bepaalde rollen vervullen. De desbetreffende scènes echter werden afgewisseld met archiefbeelden, die goed gekozen waren, zodat ze aansloten op de gespeelde scènes en omgekeerd de gespeelde scènes weer logisch volgden op de archiefbeelden in zwart-wit.

De film had bovendien de o.i. niet geringe verdienste, dat de gespeelde scènes op zeer duidelijke wijze de tegenstelling tussen enerzijds de stakende arbeiders en anderzijds de Belgische vakbeweging lieten uitkomen. De film liet zien, dat de arbeiders grotendeels (d.w.z. in de meeste bedrijven en de meeste plaatsen) spontaan in actie waren gekomen tegen de voorgenomen regeringsmaatregelen, die tesamen bekend werden als de zogenaamde 'eenheidswet'. De film liet ook zien, dat er door de arbeiders tegen de wil van de bonden stakingskomitees werden gevormd, omdat ze kennelijk de leiding van de actie niet aan de vakbonds-bureaucraten wensten over te laten. Vervolgens zag de toeschouwer de woede van de arbeiders, toen die bureaucraten achter hun rug kans zagen die stakingskomitees weer op te lossen.

De film had meer goede kanten. Toonde zij enerzijds de kloof tussen de arbeiders en de bonden, anderzijds liet zij zien hoe zwaar de vakbondstraditie nog een rol speelt in het denken en voelen van de werkenden, zeker destijds. De film toonde voorts niet enkel beelden van demonstraties

en barrikaden, maar ook taferelen uit 't dagelijkse leven met z'n moeiten, maar ook met z'n dansavonden en feesten.

De film had ook zwakke kanten. Van hetgeen zich in het Vlaamse deel van België afspeelde zag men weinig of niets. Dat zal wel daaraan hebben gelegen, dat de maker een Waal was, die voor zijn onderzoek uitsluitend op Waalse (dus Franse) bronnen was aangewezen. Dit gemis echter werd enigermate vergoed doordat in de discussie na afloop wél op het gebeurde in de Vlaams sprekende provincies werd ingegaan.

Tegenover dit nadeel stond nog een pluspunt, dat wij tot dusver niet vermeld hebben. De film toonde eveneens in welk een sterke mate de kracht van de akties heeft geleden onder het feit, dat een man als André Renard, de meest vooraanstaande vakbewegingsman in Wallonië, er een onzuiver element in bracht. Niet op de direkte belangen der werkende klasse legde hij destijds het accent, maar op het Waalse federalisme. Wie aandachtig keek naar wat men te aanschouwen kreeg, kon niet anders dan konkluderen, dat het hieraan te wijten is geweest, dat de stakingsbeweging destijds meer en meer verliep.

De discussie was interessant om twee redenen. In de eerste plaats omdat door de forumleden (twee vakbondsmensen, een (r.-k.) arbeider die destijds tot de stakers behoorde, twee historici, de maker van de film en nog enkele anderen) zonder terughouding werd erkend, dat de arbeiders destijds door de vakbondsleiding niet weinig werden gemanipuleerd. Onze lezers zullen begrijpen, dat het niet ging om een manipulatie teneinde aktie te versterken, maar om een manipulatie, die was gericht op het beëindigen van de strijd. Weliswaar zag men niet hoe destijds André Renard in het plaatsje St. Servais echter de rug van de arbeiders om een kompromis sloot, dat een einde aan de strijd maakte, zulks tegen de wil van de stakers, maar de positie van leiders en volgelingen werd volkomen duidelijk en daarmee werd dan tevens duidelijk, dat het niet om dezelfde positie ging. Integendeel.

Wat in de tweede plaats de discussie belangwekkend maakte was dit, dat de gespreksleider de vraag aan de orde stelde of een stakingsbeweging tegen bezuinigingen van de overheid heden ten dage op dezelfde schaal en van dezelfde omvang nog mogelijk was.

Op die vraag werden twee verschillende antwoorden gegeven, die elkaar naar onze mening, slechts schijnbaar weerspraken. Het ene antwoord luidde: ja zeker, een herhaling van 60-61 is alleszins mogelijk. De thans in België heersende sociale rust is bedriegelijk. Onder de vredige oppervlakte smeult het. Laat niemand zich vergissen: als de aanval op het levenspeil van de arbeiders grover en grover wordt, dan zullen de arbeiders zich verzetten, hetzij onder leiding van de vakbeweging, hetzij buiten de vakbeweging om. De bijzonderheden van een dergelijk verzet kan niemand van tevoren voorzien. Het was een antwoord, waarmee wij volledig kunnen instemmen.

Het andere antwoord luidde: nee, een herhaling van 60-61 is onmogelijk. De akties van destijds hadden een volstrekt éénmalig karakter en wel hierom, dat zij in feite de afsluiting vormden van een tijdperk. Te weten: het tijdperk waarin de vakbeweging groot werd en bepaalde idealen belichaamde. Het was een antwoord, waarmee wij het eveneens volledig eens waren. Zoals gezegd, beide antwoorden weerspraken elkaar slechts in schijn. Dat de ene spreker de vraag met nee, de andere spreker haar met ja beantwoordde, kwam hierdoor dat beiden over verschillende dingen spraken. Wat uit hun beider antwoorden naar voren kwam was dit, dat een komende, grote strijd van de Belgische arbeiders, zodra zij plaats vindt, beslist niet

meer door de vakbeweging zal worden 'geleid' en gemanipuleerd. Wat in België - zo kan men uit beide antwoorden afleiden - alleen nog maar mogelijk zal zijn, dat is een zelfstandig optreden van de werkenden, tenminste als men op een massaal en grootscheeps optreden het oog heeft. Kleinere akties van vakbonden zal men natuurlijk ook in de toekomst nog herhaaldelijk zien.

Aan een dergelijke kijk op de toekomstige ontwikkeling hebben wij in het geheel niets toe te voegen.

=====

DE ARBEIDERS BESTAAN NIET VOOR DE P.S.P.

Zij die zich in de eerste helft van de 19e eeuw socialist noemden beschouwden maatschappelijke hervormingen als een wenselijkheid of als een ideaal, dat moest worden nagestreefd. In de tweede helft van die eeuw stonden er enkele socialistische denkers op, die betoogden, dat de vervanging van de kapitalistische produktieverhoudingen door andere produktieverhoudingen alleen maar zou kunnen worden bewerkstelligd door de klassestrijd van de arbeiders.

Anders gezegd: voor die socialistische denkers en voor hen die eender dachten, was socialisme niets anders dan de uitkomst van de sociale strijd die kenmerkend was (en is) voor het kapitalisme. Voor de vroeg 19e-eeuwse socialisten bestond die sociale strijd eenvoudig niet. Voor het optreden van de arbeiders hadden zij niet het minste oog.

Nu zijn die vroeg 19e-eeuwse socialisten natuurlijk in zoverre geëxcuseerd, dat er - behalve dan in Engeland - nog maar betrekkelijk weinig van arbeidersoptreden sprake was. Of liever gezegd: het drong zich nog allesbehalve onweerstaanbaar aan de blikken van de sociale waarnemers op, gelijk in Engeland, waar de industriële revolutie in het midden van de 19e eeuw al aardig ver was voorgeschieden, wel degelijk het geval was.

Sindsdien heeft heel de maatschappelijke ontwikkeling overtuigend aangetoond, dat strijd tegen en eventuele opheffing van het kapitalisme van de strijd van de arbeiders niet is los te maken. Noch politici, noch wat voor figuren of organisaties ook, kunnen de werkende klasse van de loonarbeid bevrijden. De bevrijding van de arbeidersklasse kan slechts het werk van de arbeidersklasse zelf zijn.

Hoe duidelijk dat ook het geval mag zijn, het belet niet, dat er nog altijd lieden of organisaties zijn, die als ze van socialisme spreken volstrekt niet het oog hebben op de opheffing van de loonarbeid of de strijd van de arbeiders. Voor hen is de inhoud van hetgeen zij 'socialisme' noemen een stelsel van maatschappelijke verbeteringen die meer 'demokratie', meer 'rechtvaardigheid', garanties voor het behoud van de vrede, de afschaffing van nucleaire wapens, de uitroeping van de republiek, de inperking van de macht der multinationals en geringere inkomensverschillen te weeg brengen.

Hoe de strijd van de arbeiders verloopt, in hoeverre de werkenden noodzaak worden nieuwe vormen van aktie te ontwikkelen en toe te passen, wat of het betekent, dat er een steeds wijdere kloof ontstaat tussen de leiding van de vakbeweging en de aangesloten leden, enz. enz., dat vragen

zij zich niet af en daarmee houden zij zich niet bezig.

Een duidelijk voorbeeld van dit soort lieden vormt het gezelschap dat met elkaar de Pacifistisch Socialistische Partij vormt. Wonderlijk is dat niet. De P.S.P. is wat dat betreft geen uitzondering. Geen enkele partij en geen enkele voorhoedegroep ziet de omverwerping van de kapitalistische samenleving als het werk van de arbeiders. Dat wij niettemin hier naar de P.S.P. verwijzen, is een gevolg daarvan, dat men juist kort geleden nog weer eens heel duidelijk heeft kunnen waarnemen, dat voor haar de arbeidersklasse al evenmin bestaat als voor hen die zich in de eerste helft van de vorige eeuw 'socialisten' noemden.

Waar in de vergaderingen van de P.S.P. de laatste tijd heftig over gediskussieerd wordt, dat zijn niet de akties van de arbeiders en wat die ons omtrent de ontwikkeling van de samenleving te vertellen hebben, maar dat is de 'samenwerking van links', zoals dat heet. Fred van der Spek is er tegen, omdat naar zijn oordeel een dergelijke samenwerking tot verwatering van de socialistische beginselen zal leiden en onvermijdelijk zal voeren tot 'reformisme'. André van Es is vóór een dergelijke samenwerking. Ze is - dat in tegenstelling tot Van der Spek - kennelijk geen ideologe. Ze is duidelijk even pragmatisch, dat wil zeggen even praktisch en realistisch ingesteld als bijvoorbeeld haar collega Ina Brouwer van de C.P.N. met wie ze in het parlement zit.

'Samenwerking van Links' is een praktische zaak ten dienste van een politiek doel. Met de strijd van de arbeiders heeft een dergelijke politieke samenwerking niets te maken. Maar het is niet om die reden, dat Van der Spek zich er tegen kant. In zijn argumentatie ertegen speelt de strijd van de arbeiders geen enkele rol. Hij is er tegen in naam van 'het socialisme', in naam van iets volstrekt abstrakts, in naam van een ideaal, in naam van een 'beginsel'.

Bekeken vanuit de werkelijkheid van de arbeidersstrijd, heeft de felle discussie binnen de P.S.P. geen enkele betekenis. Het is voor de strijd van de arbeiders van geen betekenis of Van der Spek 't gevecht zal winnen, dan wel André van Es. Overigens verwachten wij het laatste omdat een eventuele zege van de praktische realiste waarschijnlijk is om dezelfde reden als de door Ina Brouwer en haar medestanders gevolgde koers in de C.P.N. voor de hand lag. Als Van der Spek betoogt, dat met die koers 't socialisme wordt prijsgegeven, dan vergist hij zich. Met socialisme, dat wil zeggen met datgene waartoe de strijd van de arbeiders voert en voeren moet ook al zijn zij zich daarvan niet bewust, heeft de P.S.P. niets te maken en heeft zij nooit iets te maken gehad.

P.S.

Inderdaad heeft André van Es op het kongres van de P.S.P. de overwinning behaald op Fred van der Spek. De laatste gaat nu een eigen partij oprichten.

=====

W I E H E E F T E R N U E I G E N L I J K L A K A A N W I E ?

Eind oktober j.l. heeft minister Van Aardenne op een bijeenkomst in Franeker onomwonden blijk gegeven van zijn afkeuring van het optreden van de

demonstranten, die in de Haagse Houtrusthallen de minister-president hun rug toekeerden. Volgens een verslag in een van de dagbladen verklaarde hij dat "zij daarmee toonden dat ze lak hadden aan de argumentatie van degenen die er een andere mening op na houden". Dat zou betekenen, volgens Van Aardenne, dat "de democratische diskussie moet wijken voor het gelijk van de totalitaire staat".

Je moet maar durven. Wie heeft er lak aan wie of wat? Laat ons de zaken eens even op een rijtje zetten.

Er heeft in Nederland nog maar heel weinig jaren geleden, een 'brede maatschappelijke diskussie' over het voor en tegen van kernenergie plaats gevonden. De organisatie daarvan kostte niet weinig miljoenen. De uitkomst was, dat de bouw van nieuwe kerncentrales diende te worden afgewezen. De inkt van het desbetreffende rapport was nog niet droog, toen de regering, voorop de minister van economische zaken Van Aardenne, aankondigde dat er twee nieuwe kerncentrales zouden worden gebouwd. Aan wat tijdens de brede maatschappelijke diskussie was gebleken, had de regering lak.

Dat - zoals niet alleen wij vaststellen, maar voor ons reeds vele andere kommentatoren, onder wie velen van burgerlijke huize, hebben vastgesteld - de meerderheid van het Nederlandse volk de plaatsing van de Amerikaanse kruisraketten niet wenst, daaraan heeft de regering eveneens volkomen lak. Wat zij, die in de Houtrusthallen aan Lubbers de rug toekeerden wilden uitdrukken, was niet dat zij lak hadden aan hem of zijn argumenten. Zij gaven te kennen, hoezeer zij iemand verachtten, die toonde, dat hij lak had aan hén.

Dat de heer Van Aardenne daar wat op aan te merken heeft, kan alleen maar hondsbrutaal worden genoemd. Heeft hij zelf niet blijk gegeven, dat hij volkomen lak had aan de argumenten van bepaald niet weinig leden van de Tweede Kamer, die vonden dat hij moest aftreden, nadat hij getoond had lak aan het parlement te hebben? De heer Van Aardenne, met andere woorden, had lak aan het parlement en hij had lak aan die parlamentsleden die wilden dat hij daaruit de konsekwentie trok. Vervolgens beschuldigde de heer Van Aardenne degenen die Lubbers kwalijk namen dat hij lak aan hen had van 'gebrek aan eerbied voor de democratie'.

De gewone man zegt bij zoiets: lust je nog peultjes?

=====

OVER DE ONDERWERELD AAN DE TOP VAN

DE KAPITALISTISCHE MAATSCHAPPIJ

Over wat men de witte boorden kriminaliteit pleegt te noemen verschijnen de laatste tijd niet weinig publikaties. Zij werpen, menen wij, geen enkel licht op het wezenlijke karakter van de huidige samenleving. De onderwereld aan de top van de kapitalistische maatschappij bestaat al zo lang als het kapitalisme bestaat. Maar niet de aanwezigheid van de tot die onderwereld behorende lieden is de oorzaak van de uitbuiting en onderdrukking van de arbeidende klasse. Als zij er niet zouden zijn, indien er geen sprake

was van witte boorden kriminaliteit, zou de positie van de arbeiders niet verschillen van haar huidige. Wat niettemin de genoemde publikaties interessant maakt is, dat zij licht werpen op de mentaliteit en de huichelachtigheid van de bourgeoisie. Zij tonen bovendien ondubbelzinnig aan, dat de twee soorten van kriminaliteit die zich voordoen, met twee verschillende maten worden gemeten. Om het simpel en populair te zeggen: wie f 100,-- achterover drukt loopt méér kans met de justitie in aanraking te komen, dan de directeur van een grootbedrijf die tonnen voor de belastingen verzwijgt of de commissaris van een n.v. die voor zo'n slordige miljoenen deklaraties uitschrijft, die kant noch wal raken.

Een van de misdrijven, die topfiguren uit 't bedrijfsleven herhaaldelijk blijken te plegen is wat 'bedriegelijke bankbreuk' heet: het bewust benadelen van schuldeisers in een faillissement. Pieter Lakeman, die in z'n boek 'Het gaat uitstekend' de praktijken van het ondernemersdom en daarmee gelieerde bewindslieden aan de kaak stelde, heeft in een nieuw boek daaromtrent wederom een boekje open gedaan. Dat nieuwe boek heet 'Failliet op krediet'. Een van onze lezers vestigt er onze aandacht op, nadat hij bij toeval in een of ander huis-aan-huis-blaadje een interview met de heer Lakeman had gelezen.

In het bewuste interview vertelt Pieter Lakeman, dat 't bedrijf 'Hollandia Kloos' - 't bedrijf van de familie van minister-president Lubbers - geprobeerd heeft om zijn eerste boek uit de handel te laten nemen, omdat daarin werd aangetoond, dat de staat enkele honderden miljoenen armer was geworden, de familie Lubbers tien à twintig miljoen rijker doordat zij in een bedrijf investeerde dat failliet ging en waaruit zij, na het faillissement de gezonde delen haalde. Volgens Lakeman gebeurt zoiets om de haverklap en daarover handelt zijn tweede boek.

In dat boek betoogt de heer Lakeman ook, dat 't Nederlandse bedrijfsleven sinds 1979 méér aan steun of subsidie heeft ontvangen dan het aan belasting heeft betaald. Wij laten de bewering voor rekening van de heer Lakeman. Wij zelf hebben zijn boek niet onder ogen gehad. Wij weten wel, dat het leeuwendeel van de gelden waarover de overheid beschikt afkomstig is van het bedrijfsleven en dat het bij steun aan dat bedrijfsleven om niets anders gaat dan om een herverdeling van de meerwaarde of een voorschot op toekomstige meerwaarde. Aangezien de heer Lakeman zich wel met financiële manipulaties, maar niet met economische analyses bezig houdt, vinden wij dit soort beweringen enigermate om niet te zeggen volledig onkontroleerbaar. Zoals gezegd: over de onderwereld aan de top van de kapitalistische maatschappij schrijft hij: n i e t over het kapitalisme, niet over de wijze waarop dat funktioneert.

=====

B R I T S E   V A K C E N T R A L E   K R I J G T   S U B S I D I E

De overkoepelende Britse vakcentrale T.U.C. heeft zich bereid verklaard om in 't vervolg over de vraag of er al dan niet gestaakt zal worden, schriftelijke stemmingen te organiseren. Verzending en terugzending van de stembiljetten zou dienen te geschieden door de post. De kosten van dergelijke

stemmingen zouden door de Britse overheid worden betaald. De regering van mevrouw Thatcher wil daarvoor aan de vakbeweging subsidie verstrekken. De 'ijzeren dame' meent dat op die wijze, bij stemmingen die volstrekt geheim zijn (anders dan bij stemmingen door middel van hand opsteken) de 'machtspositie van de militante vakbondsleiders zal worden doorbroken'. Neil Kinnock, de leider van de Britse Labourpartij, is dezelfde mening toegedaan en heeft an zijn invloed aangewend om de bestuurders van de T.U.C. zover te krijgen.

Intussen begaan zowel mevrouw Thatcher als de heer Kinnock een schromelijke vergissing. Het zijn niet de vakbondsleiders in Groot-Brittannië (en elders) die militant zijn, het zijn de vakbondsleden. Dat wordt bewezen door de gehele geschiedenis van het Britse vakverenigingswezen, die blijkbaar zowel voor Thatcher als voor Kinnock een gesloten boek is gebleven.

Dat de T.U.C. zich, voordat Kinnock de verantwoordelijke bestuurders tot andere gedachten bracht, hevig tegen de overheidssubsidie en de stemmingen per post verzette, zegt weinig of niets.

Weten Thatcher en Kinnock niet, dat het in 1926 de T.U.C. was die een eind maakte aan de algemene staking? Weten ze niet, dat in de jaren '70 de kopstukken van de T.U.C. met succes alles in het werk hebben gesteld om een reeds uitgeroepen zeeliedenstaking te verhinderen? Weten ze niet, dat het de T.U.C. is geweest, die een eind heeft gemaakt aan de typografenstaking in Noord-Engeland? Weten ze niet dat de General and Municipal Workers Union van 'Lord' Cooper 'de onderkruipersvakbond' wordt genoemd en dat bepaald niet zonder reden?

Sedert de tweede wereldoorlog zijn verreweg de meeste conflicten in Groot-Brittannië 'wild' geweest, d.w.z. dat de bonden (beter gezegd de vakbondsfunctionarissen) er niet aan meededen, er tégen gekant waren en de actie om zeep probeerden te brengen.

De verkeerde veronderstelling waarvan Thatcher en Kinnock uitgaan was zo'n dertien jaar geleden ook het uitgangspunt van de Conservatieve premier Heath. Die heeft z'n vergissing met zijn val moeten bekopen. Tot dusverre is mevrouw Thatcher een dergelijk lot bespaard gebleven. Maar dat ligt niet aan haar. Geen mens zal het tegendeel willen beweren.

=====

DE STRIJD VAN DE BRANDWEERLIEDEN EN

VERSCHIEDENE ANDERE AKTIES

De laatste tijd hebben zich in Nederland heel wat sociale conflicten voorgedaan. Sommige akties waren 'wild', zoals bijvoorbeeld de staking van de ruim tweehonderd werknemers bij het interne railvervoer van de hoogovens en die van de 160 personeelsleden van het overslagbedrijf in het westelijk havengebied van Amsterdam. Andere daarentegen, zoals de akties van brandweerlieden in een groot aantal steden, de staking van de arbeiders bij de

twee grote zuivelbedrijven in het noorden en de strijd van de vrachtwagenchauffeurs, hadden de steun van de respektievelijke vakbonden.

Dit betekent echter niet, dat een ruwe scheiding in twee soorten van optreden - met en zónder vakbondssteun - ook maar enigermate zou bijdragen tot een helder beeld van de werkelijkheid. In de achter ons liggende weken heeft men kunnen zien, dat 'wilde' en officiële akties soms verbazend veel van elkaar weg hadden. Ook is het opgevallen, dat de ene door de vakbeweging gesteunde staking een heel ander verloop had dan de andere. Wat verder de aandacht heeft getrokken is, dat in twee gevallen - in de zaak van de brandweer en in de zaak van de chauffeurs - de tussenkomst van de rechter is verlangd.

Er zijn nog meer punten van overeenkomst en van verschil. De aktie van de chauffeurs, om wat te noemen, is van het begin af aan door de vakbond geleid. Die van de brandweerkorpsen daarentegen is s p o n t a a n begonnen en vervolgens door de Abva/Kabo overgenomen. Ook na die overname ontwikkelden de brandweerlieden nog altijd volkomen spontaan hun eigen vormen van strijd en de Abva/Kabo zag zich, onder hevige druk van de lokale magistraten genoodzaakt zich van hun optreden te distanciëren.

Interessant is het ook om even stil te staan bij de resultaten waartoe de diverse konflikten hebben geleid. De 'wilde' staking bij de hoogovens en de 'wilde' staking in het Amsterdamse havenbedrijf hebben vrijwel terstond succes gehad. In minder dan geen tijd gaven de direkties toe aan de gestelde eisen. Met succes bekroond is ook de officiële staking bij de zuivelfabrieken "Domo" en 'Friese Vlag'. Ze was gericht tegen reorganisatieplannen, die gepaard dreigden te gaan met groot verlies van arbeidsplaatsen. Het werk werd na betrekkelijk korte tijd hervat nadat die plannen vooralsnog van tafel waren gehaald.

Bij de akties van de brandweer deed zich het typische feit voor, dat die in sommige steden tot zekere resultaten leidden - al werden dan niet alle eisen ingewilligd - in andere steden daarentegen niet of hoogstens in de vorm van een uiterst onbevredigend kompromis.

Twee van de gevoerde akties - die van de brandweerlieden en die van de chauffeurs - bleven niet zonder gevolgen voor het publiek, of dreigden althans niet zonder gevolgen daarvoor te blijven. Bij een ander konflikt, de stakingen bij de ertsoverslag in Rotterdam, dreigden er - zo werd er althans beweerd - ernstige gevolgen voor de nationale ekonomie. In alle drie de gevallen werd weer het oude liedje gezongen: als arbeiders in de dienstensektor (brandweer, transport, goederenoverslag) zich genoodzaakt zien voor hun materiële belangen op te komen, dan wordt tegen h e n beschuldigend de vinger opgeheven, dan zijn z ij het die overlast bezorgen, de veiligheid in gevaar brengen of ernstige schade veroorzaken. Nooit hoort men zeggen, dat de overheid of de patroons met hun veel te lage beloningen voor de overlast, het optredend gevaar of de schade verantwoordelijk zijn.

Tachtig procent van de behoefte aan erts van de hoogovens en de industrieën in het Roergebied wordt in de haven van Rotterdam overgeslagen. Als gevolg van de stakingen, zo werd er zeer luide geklaagd, wijken de ertschepen naar Antwerpen en naar Noord-Duitse havens uit en dat zou wel eens van meer dan tijdelijke duur kunnen zijn. De stakers, zo heette het, spelen met vuur en zetten de positie van de Rotterdamse haven op het spel. Blijkbaar is het zo, dat die positie slechts via slechte betaling en verwerpelijke arbeidsverhoudingen kan worden gehandhaafd. Het zijn niet de arbeiders die de positie van de Rotterdamse haven bedreigen, maar werkge-

vers, die het been proberen stijf te houden. Hetzelfde geldt natuurlijk voor de transportondernemers voor wat betreft de blokkades van de vrachtwagenchauffeurs en voor de gemeentebesturen voor wat betreft de akties van de brandweer.

Overigens hebben die brandweerlieden ook ditmaal weer naar dezelfde methode gegrepen, die zij twee jaar geleden op het Haagse Binnenhof en bij het provinciehuis van Noord-Brabant ook al eens hebben gedemonstreerd. Dit maal omringden ze het Amsterdamse stadhuis met blusschuim. Dat voerde terstond tot 'ach-en-wee-geroep' van 'geschokte' burgers en funktionarissen, voorop de Amsterdamse burgemeester Van Thijn. Hij eiste dat de Abva/Kabo iets dergelijks onmiddellijk zou verbieden en hij maakte niet weinig stampei met de bewering, dat mensen 'ernstig te lijden' hadden gehad van 'giftige rook'.

In een ingezonden stuk in *NRC/Handelsblad* is er ons inziens terecht op gewezen, dat burgemeester Van Thijn wel de laatste was die het recht had om een dergelijk protest te laten horen. Vier jaar geleden liet hij op betogers tegen kernenergie het zeer schadelijke CS-gas los, waarmee hij onlangs in de Amsterdamse Staatsliedenbuurt wederom op de proppen kwam. Toen werden aktievoerders, zegt inzender, opzettelijk met het gas bespoten, bij het Amsterdamse stadhuis zijn ambtenaren per ongeluk met irriterende rook belaagd, want het blusschuim werd op de binnenplaats gedeponed en niet op hen gericht.

Hoe is het eigenlijk gesteld met de hinder die derden van stakingsakties ondervinden? Moet die hinder inderdaad worden vermeden? Is het redelijk of belachelijk om zodra die zich voordoet een aktie te verbieden?

Een van de buschauffeurs die deelnam aan een blokkade ergens in het land, heeft naar onze mening terecht gekonstateerd, dat akties van arbeiders die voor hun belangen strijden a l t i j d schade aan derden berokkenen en dat, indien men dit criterium wil hanteren, men iedere staking wel verbieden kan.

Inderdaad: de schade die er berokkend wordt is juist het drukmiddel dat iedere stakingsaktie of een daarmee vergelijkbaar arbeidersoptreden kenmerkt. Er kan ook geen onderscheid worden gemaakt tussen schade die aan het 'eigen' bedrijf en schade die aan 'derden' wordt toegebracht. Dat kan niet, in de eerste plaats omdat in een zo gekomplieerde samenleving als die waarin wij leven van 'schade aan derden' altijd sprake zal zijn en de mate daarvan (of 't om een bijkomstige schade dan wel een schade in hoofdzaak gaat) zal afhangen van het soort arbeiders dat strijd voert. Bij een aktie van arbeiders in openbare nutsbedrijven of bij 't wegvervoer zal deze schade nu eenmaal groter zijn dan bij een optreden van arbeiders in een andere branche.

Om terug te keren tot de akties die sedert einde oktober in tal van bedrijfstakken en tal van bedrijven zijn gevoerd, ze zijn in veel mindere mate op een strijdbaarheid van de vakbeweging terug te voeren dan het op het eerste gezicht wel zou kunnen schijnen. We wezen er reeds op, dat de strijd van de brandweerlieden pas door de bond werd overgenomen nadat hij geheel spontaan was uitgebroken. Het feit wijst nu niet direkt op grote strijdbereidheid van de organisatie. Maar er is meer aan de hand. Het is bepaald geen geheim, dat de door de brandweerlieden gestelde eisen haaks stonden op het beleid van bijvoorbeeld de Industriebond FNV, dat niet op loonsverhoging is gericht, maar op arbeidstijdverkorting. En de recente akties - afgezien dan van die bij de zuivelfabrieken - vloeken bepaald

niet met het beleid van enkel maar de Industriebond.

De Vervoersbond van de FNV bijvoorbeeld is in botsing gekomen met de werknemers van het Rotterdamse bedrijf Quick Dispatch omdat die voor hun roostervrije dagen een regeling met de direktie hebben getroffen, die afwijkt van wat er is vastgelegd in de door de bond gesloten c.a.o. Voor de bond gaat 't bondsbelang en de betekenis die de organisatie aan een c.a.o. hecht, boven de verlangens van een bepaalde categorie arbeiders. Wat deze via de OR bereikten wenste de vakbond terug te draaien en de bond dreigde daarvoor zelfs naar 't cao-scheidsgerecht voor de haven te gaan. Dat maakte, dat de arbeiders van Quick Dispatch een 'wilde' staking begonnen, een staking niet slechts buiten de bond om, maar zelfs t e g e n de bond gericht.

Die staking bij Quick Dispatch was niet de enige 'wilde' aktie in het Waterweggebied. Er waren er meer - o.a. bij het havencontrolebedrijf Caleb Brett - en zij droegen ertoe bij, dat in andere bedrijven akties door snel toegeven werden voorkomen.

Wat derhalve kan van de jongste akties - mét de bond, zonder de bond, tegen de bpnd, met een bond die er zich tegelijkertijd van distancieert - worden vastgesteld? Dit, dat zij niet in 't keurslijf van het een of andere schema kunnen worden geperst en dat zowel het karakter als het verloop van een arbeidersoptreden van allerlei omstandigheden en factoren afhankelijk is en dat die omstandigheden zelfs nog tijdens een aktie in belangrijke mate kunnen veranderen.

=====

S O C I A L E   I N F O R M A T I E   U I T   J O E G O S L A V I E

Het in Zagreb verschijnende Joegoslavische tijdschrift *Danas* ('Heden') publiceerde op 3 september j.l. een belangwekkend artikel. De inhoud daarvan werpt namelijk een duidelijk licht op de maatschappelijke verhoudingen in dat land. Wie het stuk leest, raakt er - voor zover hij of zij dat nog niet wist - van doordrongen dat er daarginds geen sprake is van 'socialisme' en dat de samenleving er wordt gekenmerkt door dezelfde tegenstellingen, die men aantreft in iedere op loonarbeid berustende maatschappij.

Het artikel waarvan wij spreken is te lang om in zijn geheel in vertaling af te drukken. We volstaan ermee - in overigens willekeurige volgorde - enkele karakteristieke passages weer te geven.

Uit het stuk blijkt, dat een derde van de totale Joegoslavische bevoelingsbevolking minder verdient dan het gemiddelde maandloon van 30.000 Dinar, dat echter 5,7% daarvan méér verdient. Van de industriearbeiders verdiende in de eerste helft van '85 2% gemiddeld 50.000 Dinar, doch alleen al in Kroatië verdienden 20.000 arbeiders minder dan 16.500 Dinar. Bij een aantal exportbedrijven en bij sommige bedrijven in de dienstensektor worden lonen betaald die variëren van 160.000 tot 300.000 Dinar, wat neerkomt op tien maal het gemiddelde loon. 1).

Een fabriek in Serajewo gaf z'n personeel braakliggend terrein om er aardappelen en groenten op te telen. Geen instantie haalt het in z'n hoofd dat te verbieden want voor een dergelijke aanvulling op het loon kan nie-

mand een alternatief bieden.

In Servië - aldus het tijdschriftartikel - kwam men tot de schokkende ontdekking, dat 30% van de werkende arbeiders als enige maaltijd de warme hap nuttigt die om 12 uur in de kantine van de fabriek verkrijgbaar is.

Onderwijzers en leraren dreigen, zo leest men, in Zagreb met staking, omdat ze, ondanks een recente loonsverhoging, nog altijd minder ontvangen dan wat in die stad het gemiddelde loon is.

In Slavonski Brod (in 't vruchtbare Slavonië gelegen) weigeren de arbeiders kategorisch sociale bijstand. Volgens de voorzitter van de plaatselijke vakbond, beschouwen ze die als een belediging van hun menselijke waardigheid. Niettemin tonen sommigen van hen hun verbittering over de verhoging van de levensmiddelenprijzen door aan de winkelkasse hun persoonsbewijs te tonen inplaats van te betalen.

In vrijwel alle steden wordt door steeds meer mensen de huur niet meer betaald. We hebben, zo luidt hun kommentaar, niet genoeg om te eten, laat staan voor de huur. Dit ofschoon de huren in het algemeen niet meer bedragen dan ongeveer 5 à 10% van het inkomen.

Voor een goede sociale politiek is veel geld nodig, zo wordt in het bewuste artikel gezegd.

"Aangezien dat er niet is, heeft het geen zin een oordeel te geven over de kwaliteit van de sociale hulp. De 'sociale kaart', een soort van bewijs, dat de bezitter ervan werkelijk hulp nodig heeft, is er nog niet. Alle plannen om de armoede, ook van de werkenden, te bestrijden, ontmoeten slechts een schouderophalen en sarcasme van de kant van de arbeiders. Van hun opvatting getuigen zij met het gezegde: 'met een leeg hoofd kan men honderd jaar leven, met een lege maag maar heel kort.'"

Roman Dolinar, elektro-ingenieur en voorzitter van de meubelmakersbond in Nova Gorica, heeft hieromtrent zijn eigen ideeën, die nogal verschillen van die van andere funktionarissen. Hij beweert, dat sociale hulp tot nivellering leidt en nivellering, zegt hij, ondermijnt het systeem van 'beloning naar prestatie'. Zelfs als sociale hulp selektief is, betekent die naar zijn mening 'beloning volgens levensstandaard' en niet 'beloning naar behoefte', volgens het 'kommunistische' principe.

Dolinar:

"Alsof het nog niet genoeg is, dat we niet-werken wettelijk beschermen, belonen we dat niet-werken nog met sociale hulp. We doen er niets aan, omdat we bang zijn voor sociale onrust. Als we die moeten vrezen, dan in de eerste plaats door diegenen, die goed werk hebben, maar wie het een doorn in het oog is, dat ze de slampampers moeten onderhouden. Als vakbondsleider schaam ik me ervoor, dat werkenden bijstand krijgen. Ik ben van mening dat die bestemd is voor werklozen die overbodig zijn geworden tengevolge van automatisering of door de sluiting van onrendabele fabrieken."

In het artikel in het Joegoslavische tijdschrift lezen we voorts:

"We horen steeds vaker beweren, dat een oplossing van de werk-

loosheid pas dan in zicht komt als de levensstandaard van de gepensioneerden wordt verbeterd. Immers volgens een onderzoek zijn er méér gepensioneerden die blijven werken, dan er werklozen met vakopleiding of hogere beroepsopleiding zijn. De wet en de politiek staan machteloos als gepensioneerden proberen hun aktieve periode te verlengen. Ze hebben overigens groot gelijk. Het gemiddelde pensioen in Joegoslavië bedraagt slechts de helft van het loon van werkenden, in Servië zelfs naar 40%. En dat is hun sterkste argument. Volgens de nieuwe wet op de sociale hulp (de bijstand dus) mag de uitkering niet lager zijn dan de helft van het gemiddelde loon. Zolang het prettiger is om te leven als een 'sociaal geval' dan met een eerlijk verdiend pensioen, zullen de mensen van de derde generatie zich extra verdiensten niet ontszeggen. Zij die op het punt staan gepensioneerd te worden slagen er meestal in hun arbeidsplaats te behouden. De werkloze jongeren blijven dientengevolge in de kou staan.

Uit de hier letterlijk geciteerde passages blijkt, dat er ook in Joegoslavië wordt gepleit voor loonverschillen teneinde de onderlinge concurrentie tussen de arbeiders te bevorderen en dat ook daar over hen die niet meer aan het arbeidsproces deelnemen of kunnen deelnemen op dezelfde laattunkende wijze wordt gesproken als sommigen in het Westen doen. Achter hun woorden gaan kapitalistische of staatskapitalistische belangen schuil.

- 1) Een bedrag van 300.000 Dinar komt ongeveer overeen met een bedrag van f. 3.000.

=====

F O T O B O E K   O V E R   D E   M I J N W E R K E R S S T A K I N G

Uit Engeland ontvingen wij dezer dagen een fotoboek over de grote mijnwerkersstaking van maart 1984 tot maart '85. De titel luidt *The Miners' Strike 1984-85 in pictures*. Het vrij dikke werk bevat zeventien kloeke foto's in kleur en 252 zwart-wit-foto's. Deze prenten gaan vergezeld van bij-schriften (uiteraard) maar voor het overige van betrekkelijk weinig tekst. Het boek is verschenen bij de uitgeverij van de *Workers Revolutionary Party*, de foto's zijn gemaakt door de fotografen van *News Line*, het dagblad van deze partij. Wat dat betekent zullen onze lezers vermoedelijk wel kunnen raden.

De tekst is ronduit slecht. Wat daarin wordt gezegd komt hierop neer, dat het allemaal veel beter zou zijn gegaan en derhalve ook veel beter zou zijn afgelopen indien er maar een sterke en invloedrijke leninistisch-trotskistische partij de leiding van het konflikt zou hebben gehad. De les welke de samenstellers van het boek uit de mijnwerkersstaking trekken is deze, dat er noodzakelijkerwijze een dergelijke partij aan het hoofd van de Britse arbeidersbeweging moet komen. Dat komt er derhalve op neer, dat strijdende mijnwerkers voortaan maar beter doen met naar de U.R.P. en naar *News Line* te luisteren.

Wat verder nog over de (gelukkig spaarzame) tekst kan worden opgemerkt is dit, dat hij wemelt van het trotskistische jargon. Wij sparen onze lezers de voorbeelden. We willen hier alleen maar vermelden, dat de regering van mevrouw Thatcher een 'bonapartistische' regering wordt genoemd, op dezelfde manier waarop wijlen Trotski in de jaren dertig bepaalde groepen of bepaalde regeringen van een dergelijk etiket voorzag.

Maar hoe slecht de tekst ook mag wezen, de foto's zijn werkelijk schitterend, al zijn er naar onze smaak te veel platen van het politiegegeweld, te weinig platen die iets laten zien van de zelf-activiteiten van de bevolking van mijnwerkersdorpen of van mijnwerkersvrouwen. Maar dat hangt natuurlijk samen met de politieke opvattingen van de samenstellers.

Het boek kost £ 5.00 (ruim f 20,--). Het is uitgegeven door New Park Publications Ltd., 21b Old Town, Londen SW 4 0 JT. Of van de opbrengst een deel ten goede komt aan de slachtoffers van de staking, weten we niet. Een aanwijzing daarvoor hebben we niet in de tekst kunnen vinden. In dat geval zouden we hier te maken hebben met een uitgave die commercieel wil profiteren van de strijd van een groep arbeiders. De vrees dat dit inderdaad zo is, lijkt ons gerechtvaardigd.

=====

DE VAKBEWEGING OVERAL IN DE PROBLEMEN

In een weekblad dat hoofdzakelijk wordt geredigeerd door 'linkse' intellectuelen en in een dagblad dat de spreekbuis van de liberale bourgeoisie kan worden genoemd, anders gezegd in *De Groene Amsterdammer* en in *NRC/Handelsblad*, zijn onlangs, betrekkelijk kort na elkaar, beschouwingen verschenen over de moeilijkheden waarmee, bijna overal, de vakbeweging zich gekonfronteerd ziet. Dat is natuurlijk niet toevallig. Die moeilijkheden dringen zich eenvoudig op. Vandaar ook, dat er betrekkelijk kort geleden in Maastricht een Europese studiekonferentie is gehouden, waarop de problemen van de vakbeweging uitgebreid aan de orde werden gesteld.

Een van de deelnemers aan deze studiekonferentie heeft de situatie uiterst kernachtig samengevat: "De vakbonden", zo zei hij, "hebben in een aantal landen hun glans, sociale aantrekkingskracht en daardoor ook hun macht verloren." Het genoemde dagblad, waaraan we deze uitspraak ontleen, voegde hier een uitgebreid commentaar aan toe: "Bijna overal verliezen de bonden leden. In de Verenigde Staten heeft de daling van het organisatiepercentage in sommige bedrijfstakken katastrofale vormen aangenomen.... Er is geen twijfel aan, dat de vakbeweging in het defensief is en in een buitengewoon moeilijke positie verkeert om zich aan te passen aan structurele veranderingen in economie en samenleving waarop zij misschien te laat gereageerd heeft...."

In de rest van het commentaar en ook in het artikel in het Amsterdamse weekblad, komen de maatschappelijke veranderingen die mede de oorzaak vormen van de perikelen van de vakbeweging uitvoerig aan de orde. Dat is ook logisch. De vakbeweging is een instituut van de kapitalistische maatschappij en de ontwikkelingen die deze maatschappij doormaakt en de veranderingen welke zij ondergaat laten de vakbeweging niet onbereoerd.

Betekent de situatie waarin zij is komen te verkeren, het einde van de vakbeweging? Gaan we naar het vakbondsloze tijdperk? Deze vragen worden in *De Groene Amsterdammer* (van 27 november j.l.) in álbernst gesteld.

Aan het desbetreffende artikel is een uitspraak toegevoegd van een van de directeuren van het chemisch bedrijf AKZO, die verklaarde: "De vakbonden beleven op dit moment misschien wel hetzelfde als de kerken. De mensen zijn mondig geworden. Ze hebben de beweging niet meer nodig."

Zowel uit het weekbladartikel als uit het dagbladartikel blijkt, dat de respektievelijke auteurs niet zonder meer een vakbondsloos tijdperk aan zien breken. Wij zien dat evenmin en wel juist op grond van de functie die de vakbeweging in de huidige samenleving heeft. Van een vakbeweging zal sprake zijn zolang er van kapitalisme sprake is. En zolang als het kapitalisme aan veranderingen onderhevig is zolang zal ook de vakbeweging aan verandering onderhevig zijn.

De studiekonferentie in Maastricht, de beschouwingen waartoe zij aanleiding heeft gegeven, de diverse onafhankelijk daarvan geschreven beschouwingen, zij weerspiegelen allemaal een aan de gang zijnd proces. De uitkomst van dat proces is nog onzeker. Van de vakbeweging van morgen tekenen zich nog maar heel vage omtrekken af. Dat die vakbeweging van morgen echter een vakbeweging zal zijn, die funktioneert overeenkomstig de behoeften van het kapitalisme van morgen, daaraan twijfelen we niet.

=====

VERANTWOORDING VAN DE BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDRAGEN IN 1985

Omdat er nog geen verantwoording is afgelegd van de bijdragen over 1985, doen we het hierbij in één keer. Sommige initialen komen meerdere keren voor: die lezers hebben meer dan een keer een bedrag overgemaakt. Er zijn echter ook lezers die hun initialen tevergeefs zullen zoeken. Wij hopen dat zij fluks een giro-overschrijving zullen plegen, want ook al wordt dit blad bekostigd uit vrijwillige bijdragen, dat is toch heus niet hetzelfde als gratis. Het is niet erg origineel om naar de portokosten te verwijzen, maar die worden wel steeds hoger. De hardnekkige 'wanbetalers' zullen persoonlijk benaderd worden en daarna zonodig van de lezerslijst worden verwijderd. Aan hen, die ons het uitgeven van "Daad en Gedachte" mogelijk maakten door hun financiële bijdrage, zeggen wij hartelijk dank.

G.v.d.M. te L. f 50,-; C.B. te A. f 130,-; T. de J. te A. f 50,-; J.M. te L. f 100,-; A.v.d.H. te W. f 60,-; E.T. te M. f 25,-; B.v.W. te A. f 25,-; G.K. te K. f 60,-; W.M. te D. f 25,-; B.v.B. te M. f 40,-; H.D. te W.a.Z. f 25,-; A.Z. te H. f 50,-; A.v.d.M. te N. f 115,-; K.V. te D. f 15,-; G.K. te U. f 40,-; L.M. te A. f 30,-; G. de P. te B. f 50,-; J.V. te H. f 50,-; W.v.D. te St. A. f 8,39; C.L. te N. f 30,-; A.Z. te H. f 75,-; J.V. te H. f 60,-; G.K. te U. f 40,-; A.v.d.H. te D.H. f 75,-; G. de P. te B. f 50,-; A.W. te N. f 25,-; N.V. te U. f 50,-; A.Z. te H. f 50,-; C.H. te A. f 100,-; B.B. te H. f 100,-; J.v.d.V. te L. f 50,-; W.v.D. te St. A. f 8,28; H.v.D. te U. f 50,-; K.P. te D. f 54,-; W.M. te D. f 25,-; G.v.d.M. te L. f 40,-; G. de P. te B. f 50,-; B.v.B. te M. f 15,-; B.M. te A. f 15,-; A.Z. te H. f 100,-; L.D. te D. f 24,-; W.v.D. te St. A. f 8,29.

Totaal aan bijdragen over 1985 f 2042,96.

=====